

Експлікаційна діяльність перекладача виявляється на всіх рівнях текстової структури, особливо на лексичному. Індивідуальність перекладача виражається, як правило, у підсиленні сприйнятих ним образних сигналів, що призводить до збільшення кількості експресивних та стилістично забарвлених одиниць у тексті. Декодувавши образ для себе, він перекодує його іншою мовою для оточуючих, обов'язково наділяючи перетворений образ у тексті перекладу характеристиками власного сприйняття [1, с. 123].

Література

1. Антонівська М. Міжкультурна компетентність перекладача в умовах інтеграційних процесів міжнародної діяльності. *Викладач*. 2018, жовтень. С. 120–128.
2. Моцар М. Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання. *Доцент*. 2018, квітень. С. 22–75.
3. Чайка Л. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. 2009. С. 121–123.
4. Штепуляк О. Міжкультурні аспекти перекладу та їх роль у фаховій підготовці майбутніх перекладачів. *Викладач*. 2016, квітень (№4.1). С. 110–113.
5. Ляшина А. Роль міжкультурної комунікації у фаховій підготовці перекладачів. *Викладач*. 2019, лютий. С. 258–263.

МІЖКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ТА ЇХ РОЛЬ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ)

Мельник Х. Ю.

*студентка факультету філології та журналістики
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Стрімка глобалізація усіх процесів життєдіяльності суспільства та зближення мовних культур різних народів значно поштовхнули інтерес багатьох дослідників та мовознавців до проблем міжкультурної комунікації. Відповідно, у сучасних лінгвістичних та перекладознавчих дослідженнях у сфері міжкультурної взаємодії, мова почала розглядатися вже не лише як засіб комунікації, але і як засіб категоризації досвіду певного етносу, його соціальної й культурної взаємодії, як експлікатор його самобутньої культури та концептуалізації навколишнього світу.

Вагомим фактором у досягненні успішної міжнародної взаємодії є переклад, адже він постає перед нами в ролі своєрідного провідника між мовними кодами різних етносів, що допомагає нам переносити реалії вихідного тексту за допомогою лексичного складу мови перекладу з одного мовленнєвого та культурного середовища до іншого. А, оскільки дослідження та пошуки шляхів досягнення успішної взаємодії між представниками різних лінгвокультурних середовищ є одним із найбільш актуальних питань сьогодення, будь-яка наукова активність в цій галузі має перспективи.

Розробка проблем міжкультурної комунікації у сфері здійснення перекладу є дуже актуальною і ваговою для сучасних мовознавців з огляду на існування міжкультурної асиметрії (лакун) та необхідності врахування цього аспекту при перекладі лексем, що притаманні лише певному лінгвокультурному середовищу, а також виступає вагомим чинником підвищення професійної майстерності при підготовці фахових перекладачів у вищих навчальних закладах.

Суспільство, як симбіоз комуніканта (ініціатора процесу спілкування) та комуніката (адресата процесу спілкування) неможливе без використання перекладу. Переклад – це різновид міжмовного спілкування, процес обміну інформацією між комунікаторами, на ньому базується встановлення та підтримання контактів між членами соціальної групи, які належать до різних етносів і культурних прошарків та, у свою чергу, формують процес спілкування в суспільстві загалом [3].

Основним завданням перекладу у контексті міжнародної комунікативної діяльності є здійснення повної і адекватної передачі змісту тексту оригіналу, що формується шляхом злиття реалії мовного, соціального і культурного просторів усіх учасників комунікації.

Проблема перекладу лінгвокультурних реалій вважається однією з найголовніших та найскладніших у міжкультурному аспекті перекладу та дослідженнях національно-культурної специфіки мови і мовленнєвої діяльності [1].

Процес комунікації неминуче містить в собі певні комунікативні одиниці, що можуть суттєво відрізнитися у світових культурах, адже у різних суспільствах у тотожних ситуаціях можуть використовуватися специфічні мовленнєві штампи.

Так, наприклад, за допомогою різних мов відтворюється один і той самий фрагмент реальності, але його мовна репрезентація має різні варіації, що відображають відмінне бачення й своєрідність пізнання цього світу через призму конкретної мови. Наприклад, в українській мові знаходимо слово «підсніжник», у російській назва тієї самої квітки буде звучати як «подснежник», в англійській мові зустрічаємо «snowdrop», а у французькій та німецьких мовах відповідно бачимо «perce-neige» та «schneeglöckchen». Ще одним прикладом може стати вираз «відзначати новосілля, вхідчини», що в російській мові набуває форми

«праздновать новоселье», в англійській – «celebrate, have a housewarming», а у французькій та німецькій «prendre la cremaillere» та «den Einzug feiern».

Окрім вияву специфічних національно-мовних картин світу, міжкультурна комунікація, характеризується також цілим рядом відмінностей від монокультурної комунікації. Ці чинники мають лінгвістичний й екстралінгвістичний характер. Так, зокрема, до даної категорії особливостей дослідники відносять реалії, тобто назви об'єктів і процесів, що є характерними для життєдіяльності певної лінгвокультурної спільноти.

Наприклад, до таких реалій відносимо традиції, звичаї, обряди, свята (Halloween, що святкується в США та Великобританії, Thanksgiving Day – традиційне свято усіх американців, та Bonfire Night – одне з найулюбленіших святкувань жителів Великої Британії, а також Good Friday – Страсна П'ятниця, Palm Sunday – Вербна Неділя, тощо). Окрім того, назви історичних та архітектурних пам'яток, площ, вулиць, фірм та періодичних видань (Westminster, Mansion House, White House, Downing Street, Whitehall) А також імена міфічних персонажів, національних героїв і діячів (St. Nicholas, Santa, Дід Мороз і Снігуронька тощо); вирази, що пов'язані з відображенням національних традицій та мовного етикету (Not at all. Don't mention it. (BE); You are welcome. Any time. (AE); Mind the step. (BE); Watch your step. (AE)); слова та вислови для позначення рис поведінки, звичок, рухів, жестів, міміки (приміром, типово англійське поняття «privacy»); фразеологічні звороти, вислови, прислів'я, порівняння (I don't think I'll go there; Old Glory (одна з назв американського прапора поряд з «Stars and Stripes») тощо) [6].

В умовах міжкультурної комунікації багато слів та виразів можуть виявитися вагомими перепонами у порозумінні між комунікантами через наявність певних «лакун» (міжкультурних асиметрій). Проте у даному випадку при перекладі можливим і надзвичайно цікавим є саме перенос даних лінгвокультурних реалій на інший національний ґрунт, а не уникнення вживання цих слів та словосполучень чи нейтралізація їх експресивно-емоційних значень. Узагальнюючи викладені вище особливості, можна констатувати, що переклад являє собою вид діяльності, що стосується не лише певних мовних систем, а і культурних просторів, у яких взаємодіють ці системи. При цьому результатом діяльності перекладача стає своєрідне злиття культур оригіналу та перекладу, що сприяє взаємозбагаченню обох мов, адже докорінні відмінності між культурами та мовами світу стають чудовим підґрунтям для збагачення одне одного шляхом самоусвідомлення та пізнання. Тому кожен перекладач, що виступає медіатором у процесі міжмовної комунікації, повинен не лише добре володіти рідною та мовою, з якої ведеться переклад, але й мати ґрунтовні екстралінгвістичні знання, аби допомогти реципієнту уникнути проблем нерозуміння, що породжуються соціальними невідповідностями. Тож, формування перекладацької компетенції залежить не лише від білінгвізму перекладача, а й від обізнаності у сфері рідного

культурно-історичного світу та знання і розуміння реалій культури, до якої належить вихідний текст.

Отже, знання про менталітет і культуру народу, мова якого вивчається, є надзвичайно важливими для формування комплексу професійних компетенцій майбутнього перекладача. Більше того, характерні риси того чи іншого суспільства та його мови і культури можуть бути пов'язані з реаліями із повсякденного життя (наприклад, умови життя, традиції міжособистісних відносин та стосунків у сім'ї й суспільстві) робочого процесу, дозвілля, з цінностями, поглядами та ідеалами, з мовою тіла, з етикетно-ритуальною поведінкою (правила поведінки та хорошого тону) тощо.

Разом з тим, майбутній перекладач повинен вміти інтерпретувати мовленнєву поведінку комунікантів, тобто розуміти та знаходити шляхи для відтворення їх специфічних висловів, що відображають надмірну різкість та відвертість, виразів презирства чи зневаги, знати правила ввічливості, що притаманні певному лінгвокультурному середовищу, та вміти їх дотримуватись.

До соціолінгвокультурної компетенції, що є однією з найбільш вагомих компетенцій для майбутніх перекладачів, входять, також, знання виразів народної мудрості, сталих виразів та відомих всім носіям даної культури афоризмів. Тому, при вивченні іноземної мови, у перекладацькому контексті особливо увагу слід звертати на вивчення прислів'їв та приказок національно-самобутнього характеру.

Ефективне впровадження відповідного матеріалу в процес підготовки майбутнього фахівця у сфері перекладу – завдання досить складне і відповідальне. Саме тому окрім традиційних форм проведення занять велику роль повинні відігравати різні творчі завдання, підготовка ділових ігор – інсценівок, аналіз аудіо- та відеоматеріалів, кооперація з партнерами-студентами з інших країн (зокрема, за допомогою мультимедійних засобів).

Література

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
2. Лановик З. Б. Художній переклад як проблема компаративістики. *Літературознавча компаративістика* : навч. посіб. / ред. Р. Т. Гром'як; упоряд. : Р. Т. Гром'як, І. В. Папуша. Тернопіль, 2002. С. 256–272.
3. Різун В. Теорія масової комунікації. Київ : ВЦ «Просвіта», 2008. 260 с.
4. Селіванова О. І. Вимоги до професійного володіння мовами та проблеми мовленнєвої підготовки перекладача. *Вісник Сумського Державного Університету. Серія «Філологічні науки»*. 2004. № (4) 63. С. 161–162.
5. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
6. Донец П. Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики. Харьков : Штрих, 2001. 386 с.